

DOI 10.36074/grail-of-science.13.10.2023.081

ІМПРОВІЗАЦІЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ВИРАЗНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Мосейчук Анастасія Олександрівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний Університет
імені Г.С. Сковороди, Україна

Тіщенко Олена Миколаївна

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри хореографії
Харківський національний педагогічний Університет
імені Г.С. Сковороди, Україна

Анотація. У науковій статті розглянуті актуальні питання відображення емоційної виразності здобувачів через імпровізацію в хореографічній освіті. Представлені методи та вправи які розкриють емоційну виразність через танцювальну імпровізацію. Враховуються основні принципи імпровізації на розкриття емоційного стану здобувачів під час відтворення хореографічного твору.

Ключові слова: принципи, методи, вправи, імпровізація, емоційна виразність, основні принципи імпровізації.

Актуальність теми. У процесі здійснення художнього образу емоційна виразність залишається важливим компонентом передачі смислів. Проблема багатьох хореографів – це невміння відобразити емоційну виразність хореографічного твору та недостатньо знань методичної літератури щодо створення художнього образу. Розвиток емоційної виразності та артистичності танцюристів у методичній літературі з хореографії даної інформації представлено недостатньо, і тому основний акцент робиться більше на розвиток техніки виконання танцю. Можливість відобразити емоційну виразність дає техніка танцювальної імпровізації, як яскраве проживання кожного свого руху, як можливість розкрити свої навички щоб пізнати себе і своє тіло, як розкрити емоційний стан зсередини через щирі рухи.

На сьогоднішній день імпровізація є найефективнішим способом пошуку реалізації нового втілення кожного виконавця в роботі, хоча виконання імпровізації значно применшують у процесі постановки хореографічного творіння. Імпровізація - це поєднання розумової та тілесної роботи, що дає повну концентрацію власної свідомості, можливість пізнати свої фізичні

можливості, вивчити особливості бажання уяви та мислення.

Досягти успіху в танцювальній імprovізації можна через емоційно – душевний стан. Повна натхненність, відкритість, правильний настрій та відсутність морального тиску допомагають танцюристу долати труднощі будь-якої складності. Запорука успіху у танцювальній імprovізації – натхнення душі. В імprovізації важливо поєднати сприйняття музики з її тілесними засобами.

Емоційна виразність – це втілення найглибших почуттів внутрішнього стану танцюриста.

Стан розробленості проблеми. Імprovізацію використали у своїй творчості видатні світові хореографи М. Грехем, А. Дункан, Р. Сен-Дені, Д. Хамфрі, Рудольф фон Лабан, вони відкрили потенційні можливості виконавця, створили індивідуально-вільне вираження, розвинули інструментарій імprovізації як навчальний метод, застосовували нові танцювальні мови, що виражають експресивність та особливості людей. Імprovізація поєднує різні танцювальні техніки, такі як техніка вільного танцю, де виходить імprovізація від внутрішнього настрою А. Дункан; імprovізація звільнення, контактна імprovізація С. Пекстона; імprovізація з використанням вільної пластики та класичного танцю М. Фокіна; імprovізація з деструктивними експериментами У. Форсайта.

Наявність проблемної ситуації. Проблема відображення емоційної виразності у здобувачів хореографічної освіти залишається не вирішеним так як інформації в методичній літературі недостатньо, і тому основний акцент робиться більше на розвиток техніки виконання танцю.

Виклад основного матеріалу. Імprovізація у будь-якій формі та у проявах завжди залишатиметься важливим джерелом нових рухів, який відіграватиме нові ідеї та нові видіння хореографії. Відомі педагоги Г. Палукка, Р. Лабан, М. Вігман розглядали поняття «виразний танець» як вільна техніка, в яку входить особливості танцювальної імprovізації, а саме спонтанна комбінація, де могли виникати елементи різних жестів і кроків для втілення сучасного танцю. Зі спонтанних комбінацій цих елементів виникали різні кроки та жести, необхідні для оволодіння мистецтвом сучасного танцю. Імprovізація як засіб розробки вважалася методом вивчення руху вільного танцю.

Американська танцівниця А. Дункан у своїх прекрасно-природних рухах, що поєднують з уявою, застосовувала різні прийоми імprovізації. Вона імітувала природні пози та прості рухи античних танців, що походять від ходьби та бігу. Імprovізуючи Дункан завжди слідувала поклику серця і в основі її навчання лежав погляд усередину себе та пошук рухів усередині свого тіла [1]. Багато сучасних хореографів у своїй роботі активно застосовують прийоми імprovізації. Виразність танцю спочатку заповнює сценічний простір виконавцем, а різні звукові, вербальні прояви виявляються в танцювальній імprovізації на думку хореографа Р. Лабана [2, с. 40-45].

Руховий розвиток людини у танцювальній імprovізації розвиває розумові здібності, наділяє психічною стійкістю, підвищує творчий потенціал, надає ініціативу та активність. Діти, які регулярно займаються танцювальною імprovізацією в багатьох танцювальних школах, показують кращі результати з геометрії, оскільки це розвиває просторове мислення [3, с. 69].

Деякі представники вільного танцю прагнули знайти природні рухи в глибині свого внутрішнього стану, не маючи нічого загального з рухами академічного балету, але вважаючи еталоном сценічного танцю - як відзначає М.В. Матушкіна [4]. Емоційне переживання музики є важливим фактором руху. Музика - це душа танцю! – сказав французький хореограф VIII століття Жан-Жак Новер. За допомогою емоційних переживань, викликаних музикою, виникають певні емоції, які надають танцю яскравої виразності та забарвлення. «Наша творчість на сцені триває пару секунд або хвилин, але настільки інтенсивно, що вимагає емоційної сили та глибокої фізичної концентрації», — говорив Маріс Лієпа.

Імпровізація в танці - це ваші власні почуття та емоції, що протікають через спонтанні та вільні рухи тіла в танці. Це непередбачена і незапланована хореографія, це проста форма вираження своїх емоцій через рух. Найважливішою частиною імпровізації є емоційна виразність, яка приходить через рух під час повного занурення в музику. Під час танцювальної імпровізації виражається широкий спектр емоційних образів, таких як пристрасть, смуток, радість, гнів та багато інших. Дуже важливо, щоб танцюрист, занурюючись у танець, міг відкритися та дозволити своїм джерелам енергії вільно текти через його тіло. Танцюрист повинен розуміти свої емоції і навчитися їх контролювати, щоб досягти повного емоційного вираження в імпровізації. Танцюрист повинен передавати і переживати свої емоції без стриму і збентеження. Крім того, емоційна виразність в імпровізації допомагає створити глибокий, стійкий зв'язок з аудиторією. Виконавець разом із глядачем зможе створити більш емоційно щирі сцену, якщо глядач переживе та відчує емоції, які танцюрист передає своїм тілом.

Основні принципи імпровізації, які допоможуть розкрити емоційний стан здобувачів під час відтворення танцювальної композиції:

- Зв'язок з емоціями (Певними рухами передати свій емоційний стан, щоб додати танцю щирості та глибини почуттів для більш яскравого відображення картини).
- Слухання ритму та музики (Для успішної імпровізації важливо уважно та зосереджено слухати обрану музику та ритм).
- Інтуїтивне прийняття рішень (Танцюрист повинен завжди бути готовим до несподіваних змін, чітко реагувати і встигати запропонувати нові рухи, оскільки імпровізація вимагає швидкого прийняття рішень під час виступу).
- Свобода самовираження (Танцівник у цей час може вільно експериментувати зі своїми рухами та створювати унікальні комбінації. Під час танцю він може дати волю своїм діям, а саме свободу вираження шляхом імпровізації).

Заняття з танцювальної імпровізації дають можливість кожній людині досягти: правильного сприйняття і прийняття себе в образі; свобода від страху і сила почуттів, емоцій і самого тіла; вдосконалення техніки, пластики та танцювального репертуару.

Багато досвідчених педагогів-хореографів використовують у своїй роботі методи розвитку емоційної виразності, а саме:

1. Розминка для розвитку мимічної мускулатури (Щоб створити яскраві

образи і добре розігріти м'язи, потрібно кожен рух виконувати по 10 разів під ритмічну музику з поступовим збільшенням темпу.

2. Відобразити різні діючі маски (маски емоцій, обговорюються особливості та спосіб вираження кожної маски. Необхідно враховувати, що рухи відповідають певній масці. Наприклад, у гімнастиці ми виконуємо одну вправу з посмішкою, іншою з сумом і т.д.)

3. Використання живого обличчя (обличчя рухається, переходить від одного відтінку маски до іншого, при цьому задіяні руки, корпус, нахили, повороти голови).

4. Розучування комбінацій з елементами гри для розвитку уяви та артистизму танцюриста.

На початку ХХ століття імпровізація починає активно впроваджуватися у створення нових хореографічних творів. Імпровізація як метод навчання художньої творчості та метод творчої діяльності, завжди буде задіяна в процес виконання танцю. Імпровізацію також називають спонтанною хореографією або справжнім танцем. Так як для імпровізації важливо вміти з користю використовувати своє тіло, його можливості і простір – писав Новак С. [5, с. 26].

Сучасний танець потребує розвитку здібностей до танцювальної імпровізації, оскільки ці здібності забезпечують виразність танцю. Виконання завдань і заняття з імпровізації вимагають від здобувачів швидких рішень, ініціативи, уважності, уваги та швидкої реакції. Також у процесі навчання активно зникають психологічні комплекси, розвиваються часові та просторові орієнтації, з'являється впевненість у собі та здатність до самовираження. У сучасному танці імпровізація завжди буде головним елементом. Для постановки хореографії використовуються універсальні методи імпровізації, які підвищують рівень технічних можливостей танцюриста. Таким чином, для підвищення якості професійної підготовки студентів необхідно задіяти в навчальний процес імпровізацію. Так як імпровізація дозволяє передати емоційну і рухову виразність і допомагає виразити індивідуальність через пластику тіла.

Існує багато вправ для розвитку навичок імпровізації для відображення емоційної виразності танцюриста, деякі з них:

- Вправа в парах на імпровізацію. (Ведеться діалог з використанням рухів під певну музику, музика змінюється - змінюється характер викладу рухів, вправа націлена на вміння створювати образи та передавати рухами емоційний стан музики);

- Вправа на мимовільне пересування по діагоналі зали, яке виконується в різних рівнях (Відтворити будь-яке зображення, якщо, наприклад, учень знаходиться в партері і йому потрібно зробити змійку, то це поступово вчить його пересуватися в просторі, і відчувати це).

- Вправа на розташування поз кожного здобувача по колу, утворюючи загальну скульптурну групу. (Вправа статична, але орієнтована на імпровізацію, швидку зміну поз, творче мислення та ініціативу);

- Вправа в парах на контактну імпровізацію (Один партнер – ведучий, інший – ведений. Ведучий посилає імпульс веденому, м'яко штовхаючи, задає йому вектор руху. Ведений, отримавши імпульс, розвивається і продовжує

рухатися у власному напрямку. Вправа націлена на почуття партнера, використання ваги власного тіла, навчає роботі в просторі);

Висновки. Таким чином, аналізуючи імprovізацію як відображення емоційної виразності у здобувачів можна відзначити, що ефективним способом розвитку емоційного стану відбувається через танцювальну імprovізацію, а оволодіння навичками імprovізації дозволяє розвивати виконавську техніку, майстерність, увагу, креативність, самостійність та вміння керувати своїм тілом. Важливо пам'ятати, що кожен танцюрист індивідуальний і щоразу виконуючи те саме завдання виходить різний результат. Вміння висловити емоції, використовуючи жести, міміку, пантоміміку, створити образ та запропоновані ідеї у танцювальному номері через сюжет є невід'ємною частиною успішного виконання хореографічного твору. Обличчя повинно висловлювати, гармоніювати з рухом, технічне виконання має бути емоційно заразливим, тому одним із важливих завдань педагога-хореографа є розвиток емоційної виразності, артистичних здібностей студентів у хореографічній освіті. Використовуючи певні методи, прийоми та вправи розкриття емоційної виразності через імprovізацію дає глибоке пронизливе технічне виконання хореографічного твору.

Список використаних джерел:

- [1] Дункан А., Моє життя / Дункан А. – Лондон, 1966. – 253 с.
- [2] Лабан фон Р. Вступ до творчого танцювального руху та сучасний експресивний танець у навчанні. / Р. фон Лабан. – Вільгельмсгафен, 2001. – 160 с.
- [3] Кретті, Брайант В. Фізична активність для вдосконалення інтелектуальних здібностей. – N.J.: Englawood Cliffs, 1973. – P. 68 – 71 с.
- [4] Матушкина, М.В. Танцювальна імprovізація / М.В. Матушкина. – 2014. – № 9. С. 16 с.
- [5] Новак С. Роздуми про танцювальну імprovізацію / С. Новак / Танцювальна імprovізація: Альманах. 1999. № 2. С. 25 – 28 с.